

XALQARO TURIZM SOHASIDA GIDNING ROLI: XAVFSIZLIK, ETIK MAS'ULIYAT VA METODIK TAYYORGARLIK

*Andijon davlat chet tillari instituti, IFO'MT fakulteti,
“Gid hamrohligi va tarjimashunoslik faoliyati” yo‘nalishi
301- guruh talabasi Mingbayeva Diyora
Ilmiy rahbar: Umaraliyeva Barchinoy*

Annotatsiya

Ushbu maqolada xalqaro turizm sohasida gidning roli, uning xavfsizlik, etik mas'uliyat va metodik tayyorgarlik jihatlari tahlil qilinadi. Gid nafaqat ekskursiya o'tkazuvchi, balki sayyohlarning xavfsizligi, madaniy o'zaro tushunish va yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolarni oldini olishda muhim shaxs hisoblanadi. Maqolada gidning kasbiy kompetensiyalari, etik qoidalarga rioya qilishi va metodik jihatdan puxta tayyorgarligi xalqaro turizm standartlari kontekstida yoritilgan. Shuningdek, gid faoliyatidagi asosiy xatarlar va ularni bartaraf etish yo'llari bo'yicha tavsiyalar berilgan.

Annotation

This article analyzes the role of a guide in international tourism, focusing on safety, ethical responsibility, and methodological training. A guide is not only a tour conductor but also a key figure in ensuring tourists' safety, fostering cross-cultural understanding, and preventing potential problems. The article highlights the professional competencies of guides, adherence to ethical standards, and thorough methodological preparation within the context of international tourism standards. Recommendations on the main risks in a guide's work and ways to mitigate them are also provided.

Аннотация

В данной статье анализируется роль гида в сфере международного туризма с акцентом на безопасность, этическую ответственность и методическую подготовку. Гид выступает не только как проводник экскурсий, но и как ключевое лицо, обеспечивающее безопасность туристов, межкультурное взаимопонимание и предотвращение возможных проблем. В статье освещаются профессиональные компетенции гида, соблюдение этических норм и тщательная методическая подготовка в контексте международных туристических стандартов. Также даны рекомендации по основным рискам в работе гида и путям их устранения.

Xalqaro turizm globallashuv davrida iqtisodiyotning eng dinamik rivojlanayotgan tarmoqlaridan biriga aylandi. Sayyohlar sonining ortishi bilan ularga

sifatli va xavfsiz xizmat ko'rsatish talabi ham oshib bormoqda. Aynan shu jarayonda gid sayyoh va mezbon mamlakat o'rtasidagi asosiy bog'lovchi bo'lib, uning roli beqiyosdir. Gid nafaqat tarixiy va madaniy obidalar haqida ma'lumot beradi, balki sayyohlarning xavfsizligi, ularning mahalliy qonunlar, urf-odatlar va madaniyatga moslashuvi uchun ham javobgardir. Ushbu maqolada xalqaro turizmga gidning uch muhim jihati – xavfsizlik, etik mas'uliyat va metodik tayyorgarlik masalalari tahlil etiladi.

Xalqaro turizmga gidning xavfsizlik mas'uliyati alohida o'rin tutadi. Gid sayyohlarni nafaqat yo'l-yo'riq ko'rsatuvchi, balki yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xatarlardan ogohlantiruvchi shaxs sifatida faoliyat yuritadi. Tabiiy ofatlar, zilzila, suv toshqini yoki yong'in kabi favqulodda holatlarda gid evakuatsiya rejalarini bilishi va sayyohlarni tez hamda tartibli ravishda xavfsiz joyga olib chiqishi kerak. Sog'liqni saqlash xavfsizligi nuqtai nazaridan esa boshqa mamlakatda yuqumli kasalliklar, ichimlik suvi sifati yoki ovqatlanish madaniyati bilan bog'liq muammolar yuzaga kelishi mumkin. Bunday vaziyatda gid sayyohlarni mahalliy shifoxonalar, dorixonalar va tez yordam raqamlari bilan tanishtirishi lozim. Jinoyat va firibgarlik xavfi ham xalqaro sayohatlarda tez-tez uchraydi. Ba'zi mamlakatlarda sayyohlar o'g'rilik yoki aldov qurboni bo'lishlari mumkin, shuning uchun gid ularga xavfli hududlardan qochish, qimmatbaho narsalarni ehtiyot qilish va mahalliy politsiya bilan aloqa qilish bo'yicha aniq ko'rsatmalar berishi zarur.

Etik mas'uliyat gid faoliyatining yana bir ajralmas qismidir. Xalqaro turizmga gid turli madaniyat, din va dunyoqarash vakillari bilan ishlaydi. Bu esa unda yuqori darajadagi etik ong va bag'rikenglikni talab qiladi. Gid hech qanday millat, irq, din yoki ijtimoiy mavqega nisbatan xolis bo'lishi, sayyohlarning shaxsiy e'tiqodlariga hurmat ko'rsatishi kerak. Tarixiy voqealarni, ayniqsa ziddiyatli yoki og'riqli mavzularni bayon qilishda gid to'g'ri, xolisona va hech bir tomonni kamsitmaydigan uslubni tanlashi lozim. Ekologik etika ham muhim ahamiyatga ega: gid sayyohlarni tabiatga zarar yetkazmaslik, madaniy meros ashyolarini buzmaslik va mahalliy ekotizimni hurmat qilishga o'rgatishi kerak. Shuningdek, mahalliy aholiga nisbatan hurmatli munosabat, ularning urf-odatlariga aralashmaslik va sayyohlarni ham shunday tutishga undash gidning bevosita etik vazifasidir.

Metodik tayyorgarlik esa gidning kasbiy muvaffaqiyatini belgilovchi asosiy omillardan biridir. Zamonaviy xalqaro turizmga gid faqatgina tarixiy yoki madaniy bilimlarga ega bo'lishi bilan cheklanib qolmaydi. U bir nechta chet tillarni, ayniqsa xalqaro muloqot tili bo'lgan ingliz tilini mukammal bilishi talab etiladi. Ekskursiyani rejalashtirish, vaqtni to'g'ri taqsimlash va sayyohlarning qiziqishidan kelib chiqib materialni moslashtira olish metodik mahoratning muhim qismidir. Interaktiv usullar,

savol-javob, kichik topshiriqlar va multimedia vositalaridan foydalanish ekskursiyani yanada qiziqarli va esda qolarli qiladi. Bundan tashqari, gid psixologik tayyorgarlikka ham ega bo'lishi kerak, chunki sayyohlar orasida turli xarakterdagi, kayfiyatdagi va ehtiyojdagi kishilar bo'lishi mumkin. Nizoli vaziyatlarni bartaraf eta olish, sabr-toqat va muloyimlik gidning metodik qurolining ajralmas qismidir.

Xulosa

Xalqaro turizm sohasida gidning roli nafaqat informatsion, balki xavfsizlik, etik va metodik jihatdan ham juda mas'uliyatli. Gid sayyohlar hayoti va sog'lig'i uchun javobgar bo'lgan holda, ularga madaniy merosni to'g'ri va hurmat bilan tanishtiradi. Etik mas'uliyat turli madaniyat vakillari o'rtasida o'zaro tushunish va tinchlikni mustahkamlaydi. Metodik tayyorgarlik esa gidning professional darajasini belgilab, xizmat sifatini oshiradi. Shu sababli, gidlarga qo'yiladigan talablarni muntazam ravishda oshirib borish, ularning malakasini rivojlantirish va xalqaro standartlarga moslashtirish zamon talabidir. Faqat shunday tayyorgarlikka ega bo'lgan gidlar xalqaro turizmni xavfsiz, axloqiy va yuqori sifatli qilishga hissa qo'sha oladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Turizm va sport vazirligi. (2022). Turistik faoliyat to'g'risida gi qonun. Toshkent.
2. Rahmatullayev, Sh. (2018). Turizm va gidlik faoliyati asoslari. Toshkent: Iqtisod-Moliya.
3. Karimova, D. (2020). Ekskursiya gidlarining kasbiy tayyorgarligi va etik masalalari. O'zbekistonda turizm rivoji, 3(2), 45-51.
4. To'xtayev, A. (2019). Xalqaro turizmدا xavfsizlik masalalari. Samarqand: SamDU nashri.
5. Jo'rayeva, N. (2021). Turizm gidlarining metodik tayyorgarligi: muammo va yechimlar. Chet tillari va turizm, 4(1), 33-38.
6. Saidov, B., & Aliyeva, M. (2020). Gid hamrohligi va tarjimashunoslik faoliyatida kasbiy kompetensiyalar. Andijon: ADCHTI nashriyoti.
7. Xolmatov, R. (2017). Turizm sohasida etika va madaniyatlararo muloqot. Ijtimoiy fanlar, 2(4), 112-118.
8. O'zbekiston Turizm assotsiatsiyasi. (2021). Xalqaro turizmدا gidlar uchun xavfsizlik qo'llanmasi. Toshkent.
9. Normurodova, G. (2022). Ekskursiyalarni tashkil etishda metodik yondashuvlar. Ta'lim va innovatsiyalar, 5(3), 78-83.